

Nhập môn CNTT 1

Tuần 5: Tổng quan về mạng máy tính
và virus

KHOA CÔNG NGHỆ THÔNG TIN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC TỰ NHIÊN

Nội dung

- ☐ Mạng máy tính và internet
- ☐ Các ứng dụng trên mạng
- ☐ Virus máy tính và phần mềm chống virus

NMCNTT1 – Tổng quan về mạng máy tính và virus

MẠNG MÁY TÍNH VÀ INTERNET

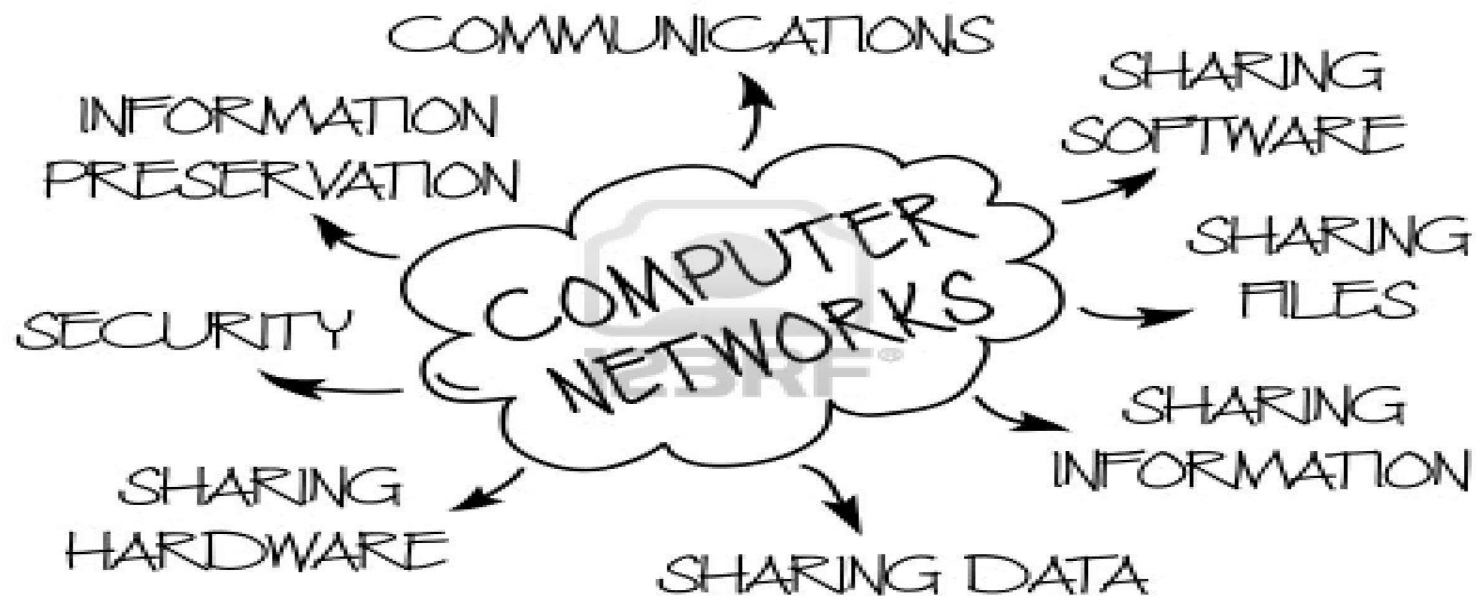
Khái niệm

Mạng máy tính là một tập hợp gồm nhiều máy tính hoặc thiết bị xử lý thông tin được kết nối với nhau qua các phương tiện truyền dẫn.

Mục đích

- Trao đổi thông tin giữa các máy tính.
- Chia sẻ tài nguyên.

Các thành phần

PC

❑ **Thiết bị đầu cuối**

server

❖ chạy ứng dụng mạng

wireless
laptop

cellular
handheld

❑ **Phương tiện kết nối**

wireless

❖ cáp, sóng vô tuyến

wired
links

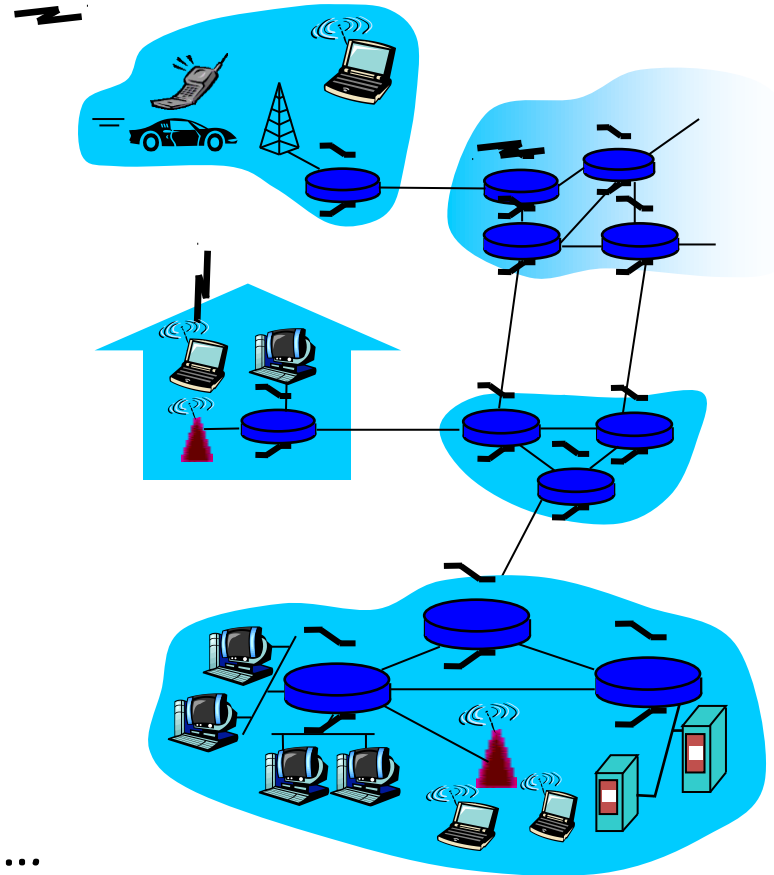

router

❑ **Thiết bị liên mạng**

❖ Routers, switch, hub...

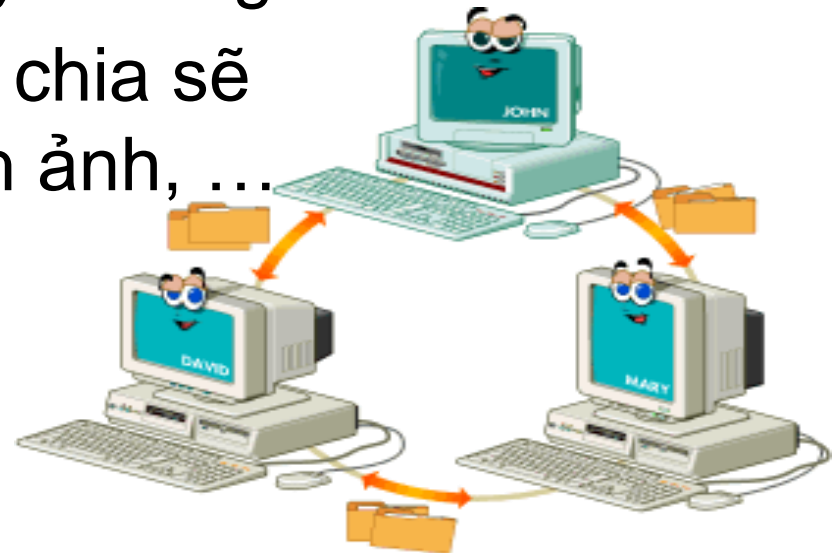
❖ Chuyển tiếp dữ liệu

Phân loại mạng theo chức năng

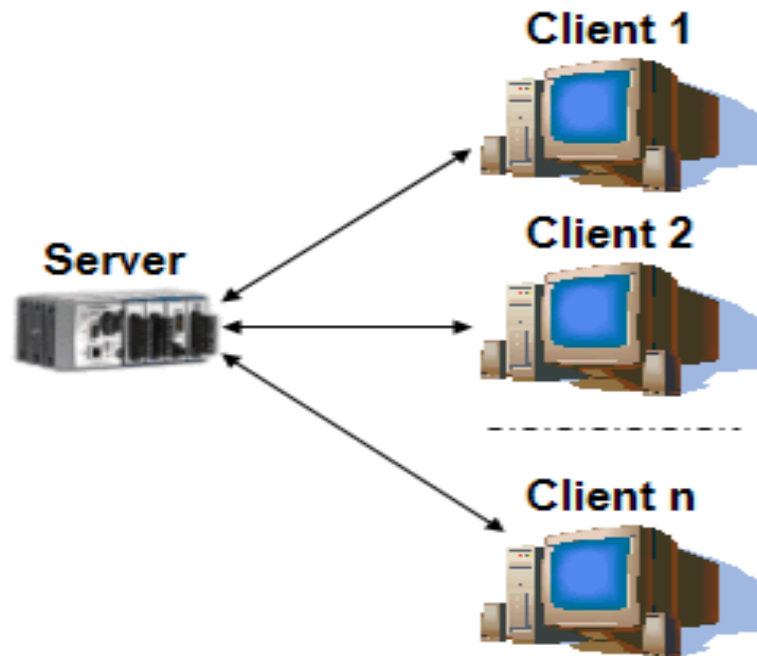
Mạng ngang hàng (peer to peer):
Các máy tính có vai trò như nhau.

- ❑ Dựa vào băng thông và khả năng tính toán các máy tham gia
- ❑ Ứng dụng chính gồm: chia sẻ dữ liệu, âm thanh, hình ảnh, ...

Phân loại mạng theo chức năng

Mạng khách-chủ (client/server): phân chia công việc giữa các thành phần cung cấp tài nguyên + dịch vụ (server) và thành phần yêu cầu (client).

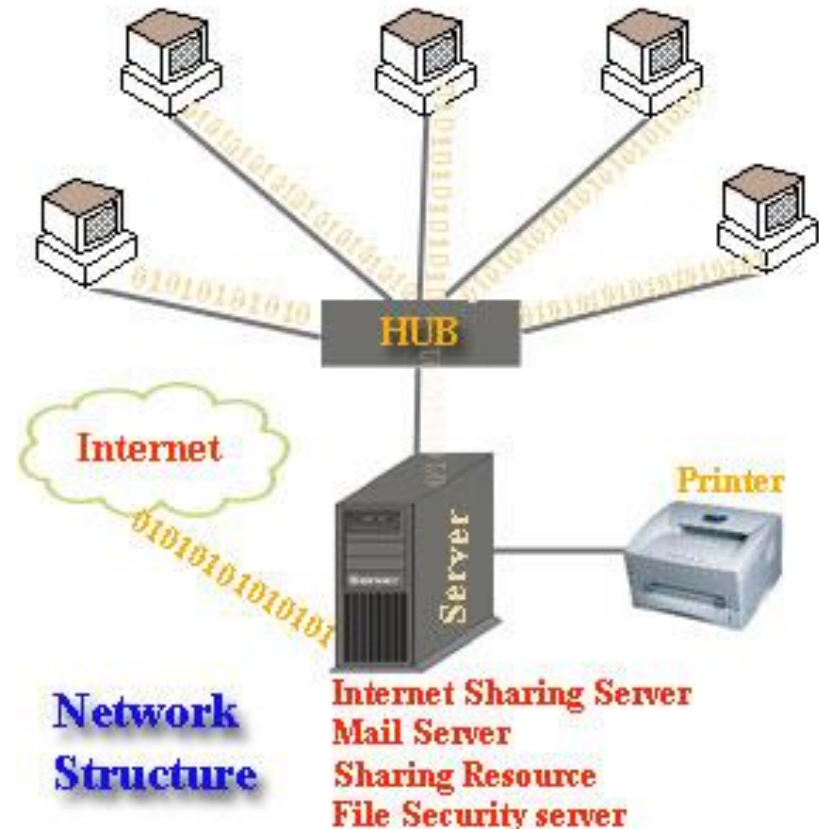

Phân loại mạng theo phạm vi

Mạng LAN (Local Area Network) là mạng cục bộ kết nối các máy tính ở phạm vi nhỏ (nhà ở, trường học, phòng làm việc...)

□ Tốc độ cao
(>100Mbps)

Phân loại mạng theo phạm vi

Mạng MAN (Metropolitan Area Network) kết nối các máy tính trong phạm vi một thành phố. Hình thành bằng việc kết nối các mạng cục bộ

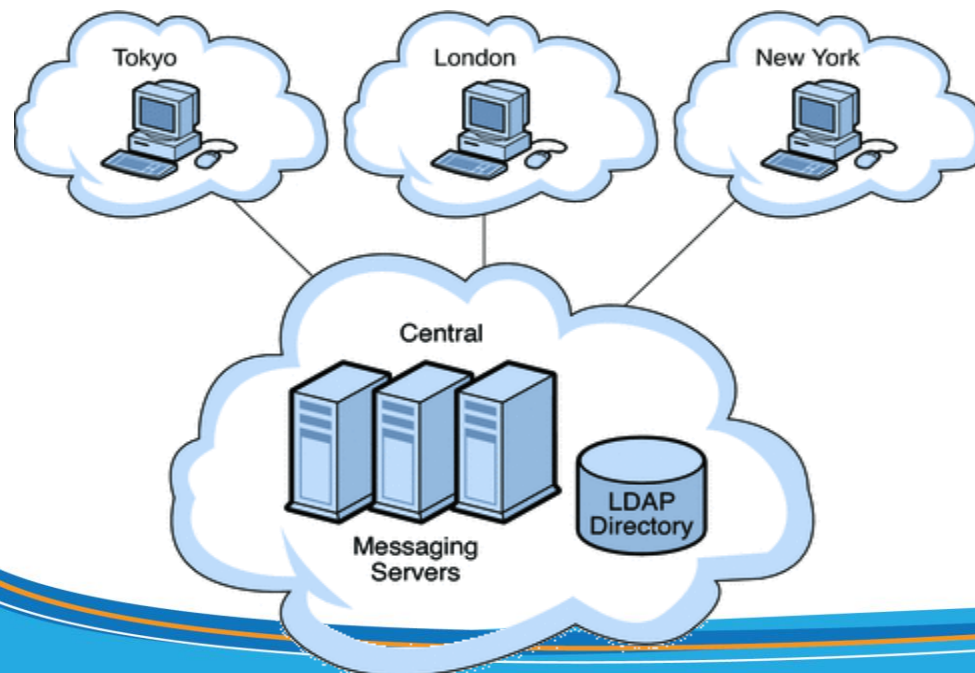
□ Tốc độ băng thông rộng (1~10 Mbps)

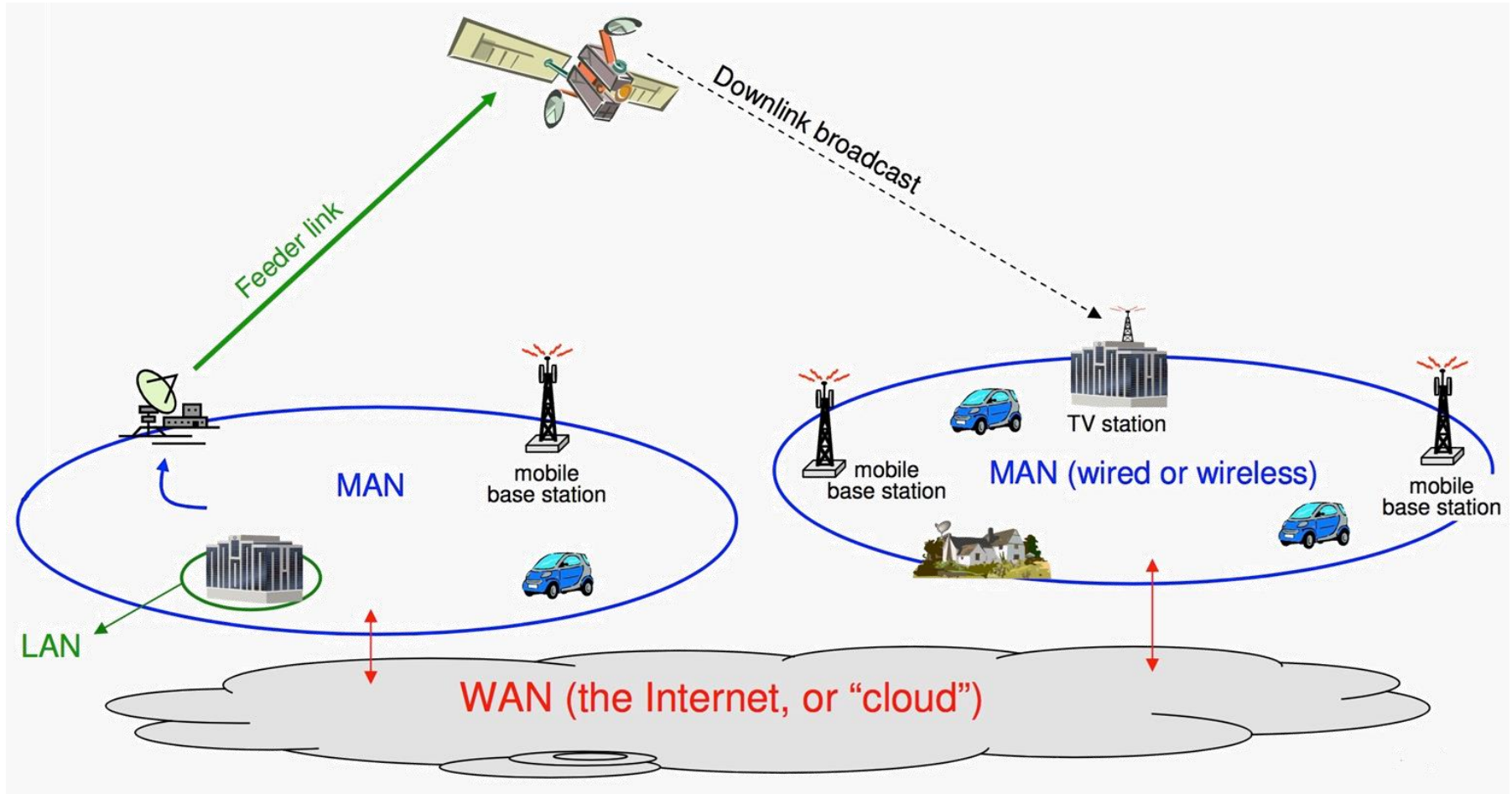
Phân loại mạng theo phạm vi

Mạng WAN (Wide Area Network) – Mạng diện rộng, kết nối các mạng máy tính trong nội bộ các quốc gia hay giữa các quốc gia.

□ Tốc độ chậm (< 1 Mbps)

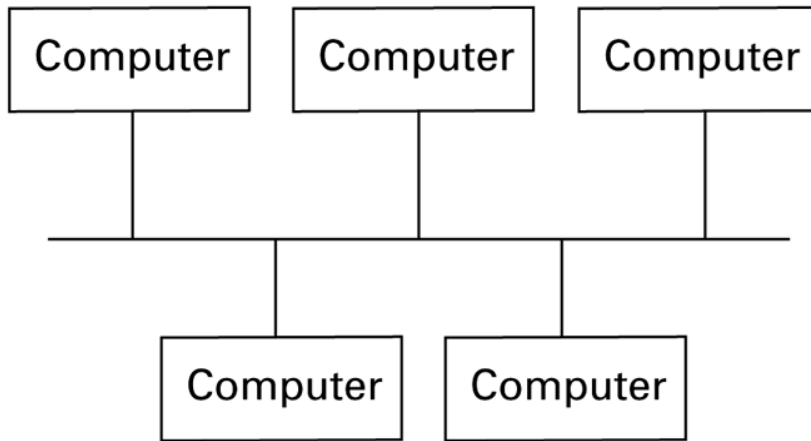
Thế giới kết nối mạng

Source: Chun-Jen Tsai, ics12, National Chiao Tung University

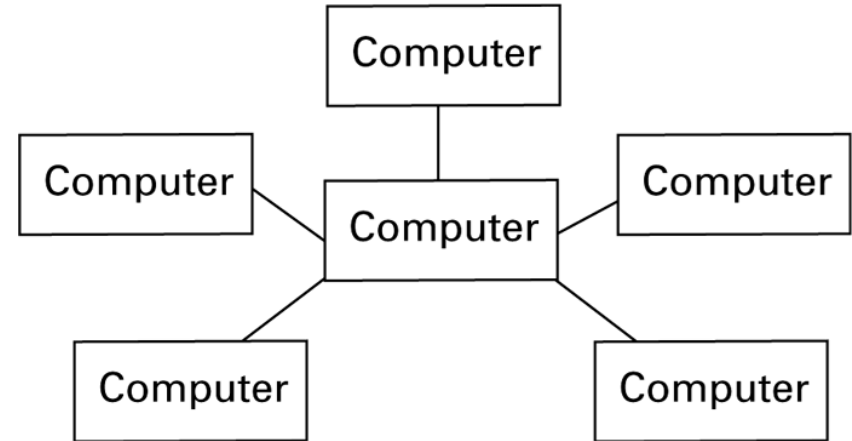
Phân loại mạng – cấu hình

a. Bus

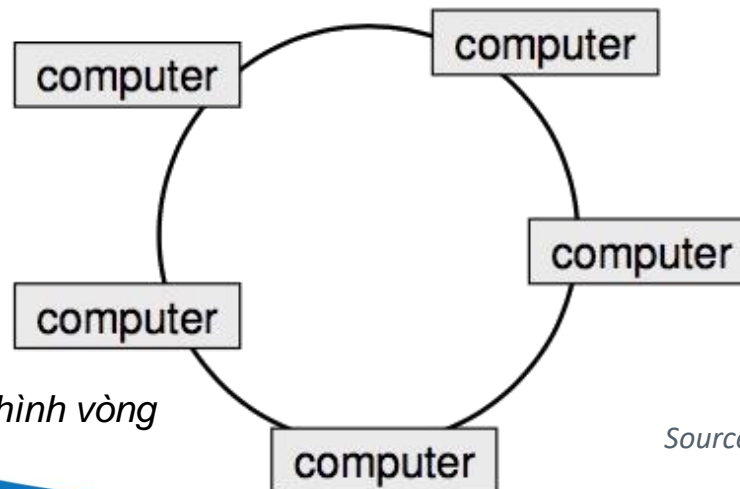
Mạng trục tuyến

b. Star

Mạng hình sao

c. Ring

Mạng hình vòng

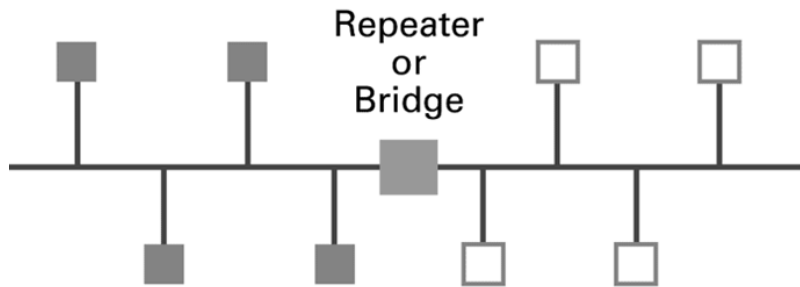
Source: Computer Science - An Overview, 12e

Kết nối mạng

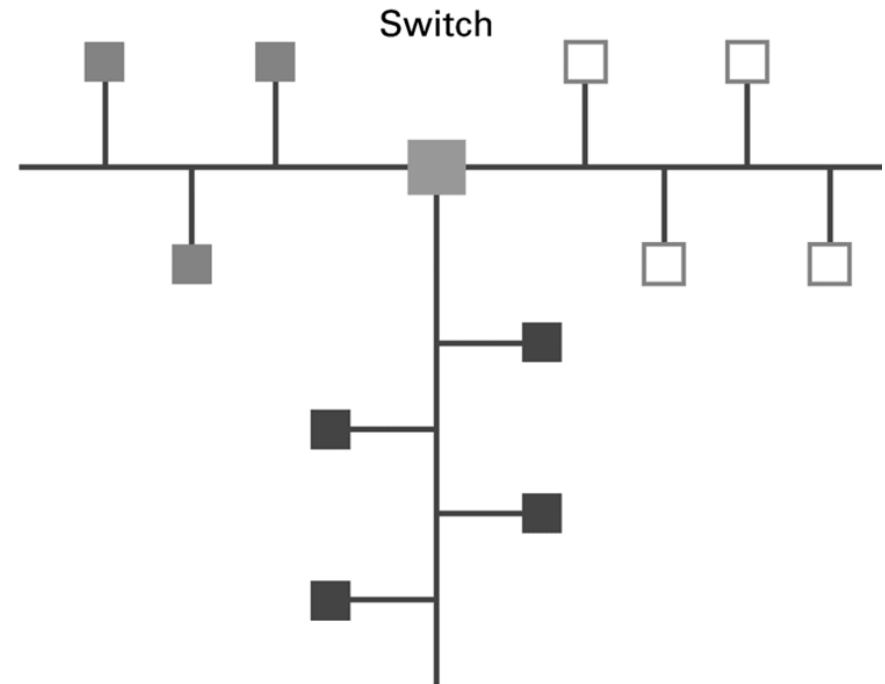
- Để liên kết 2 hay nhiều mạng, ta cần các thiết bị
  - **Bộ lặp** (repeater): thiết bị truyền tín hiệu giữa 2 mạng
  - **Bridge**: tương tự như bộ lặp, nhưng chỉ thực hiện chuyển tiếp thông điệp “có nghĩa” giữa 2 mạng tương thích
  - **Thiết bị chuyển mạch** (switch): liên kết nhiều mạng tương thích
  - **Bộ định tuyến** (router): liên kết nhiều mạng không tương thích, cho ra 1 mạng của nhiều mạng gọi là Internet

Kết nối mạng

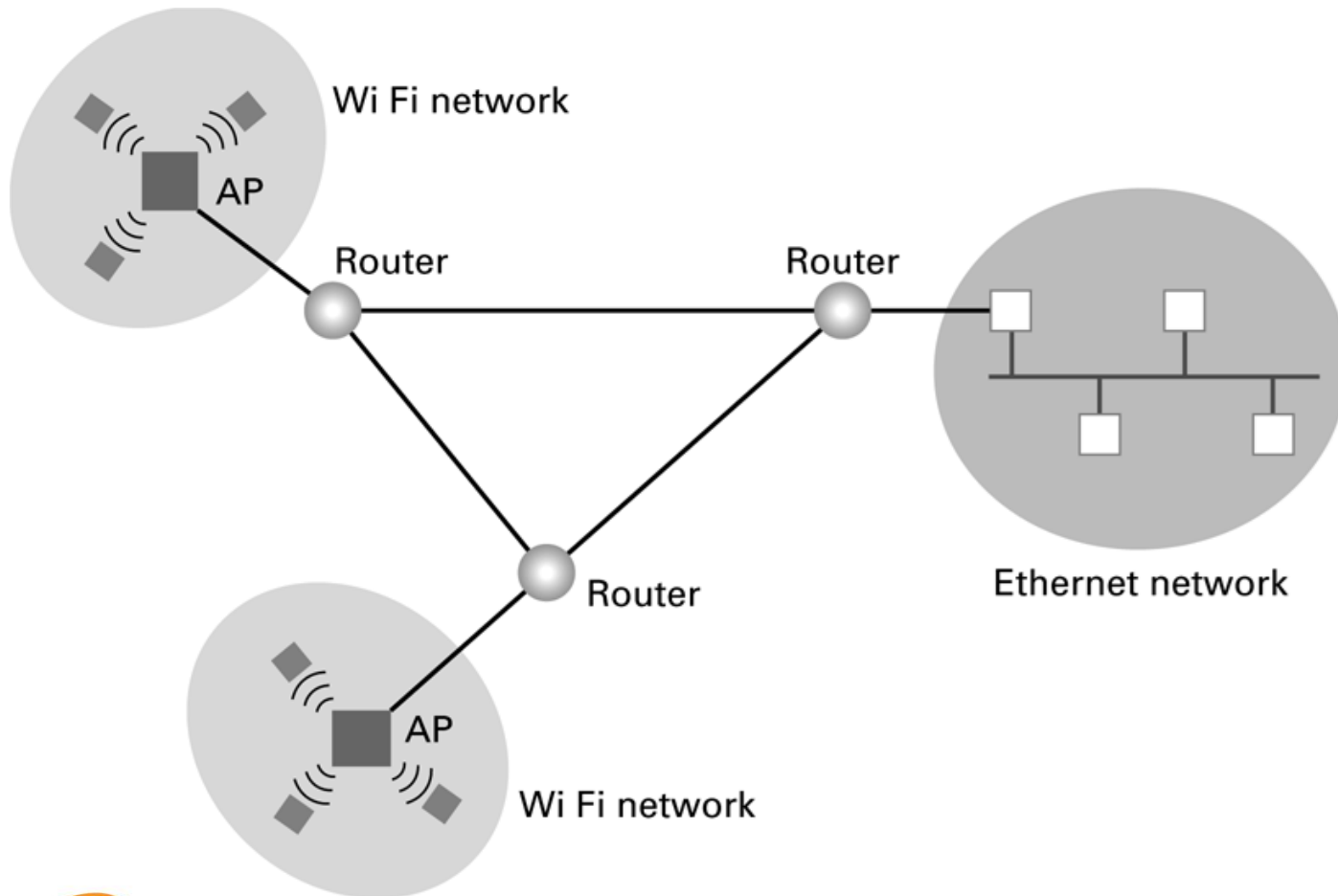

a. A repeater or bridge connecting two buses

b. A switch connecting multiple buses

Kết nối mạng

Source: Computer Science - An Overview, 12e

Mạng Internet

Internet là một mạng máy tính có qui mô toàn cầu gồm rất nhiều mạng con và máy tính nối với nhau bằng nhiều loại phương tiện truyền dẫn.

□ Năm 1969 – ARPANET

- Tiền thân của mạng Internet ngày nay là mạng ARPANET.
- Đây là dự án phát triển thuộc bộ quốc phòng Mỹ kết 4 địa điểm đầu tiên vào tháng 7 năm 1968 bao gồm: Viện nghiên cứu Stanford, Đại học California, Los Angeles, Đại học Tổng hợp Utah và Đại học California, Santa Barbara.

Lịch sử phát triển Internet

□ Năm 1971 – Thư điện tử - email

- Sự kiện quan trọng có ý nghĩa hết sức to lớn và trở thành thứ không thể thiếu được trong cuộc sống công nghệ à thư điện tử - email ra đời.
- Email được phát triển bởi Ray Tomlinson, người đã có đề nghị sử dụng ký tự @ để ngăn cách giữa tên người dùng (username) và tên máy tính (computer name).

Lịch sử phát triển Internet

- **Năm 1973 – Hệ thống mạng xuyên Đại Tây Dương và sự phổ biến của email**
  - Một bước nhảy vọt của Internet thời đầu khi đã có thể tạo ra mạng Arpanet có đường truyền xa xuyên qua Đại Tây Dương kết nối với Đại học UCL (University College of London).
  - Thư điện tử email đã trở nên phổ biến và chiếm tới 75% hoạt động trong mạng Arpanet.

Lịch sử phát triển Internet

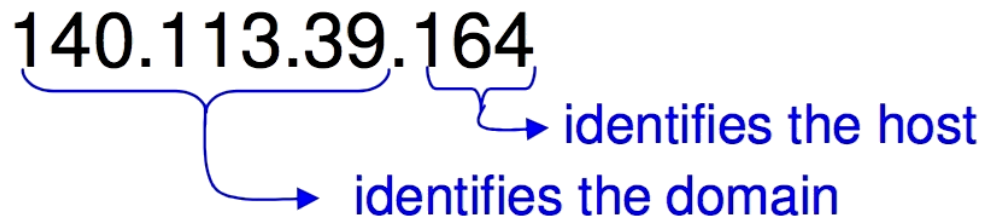
□ Năm 1974 – Sự ra đời của giao thức TCP/IP

- Năm đột phá của lịch sử phát triển Internet, một đề xuất được đề nghị để liên kết các mạng Arpanet lại với nhau tạo thành một mạng mới gọi là “liên mạng”, hoạt động trên giao thức mới, đây là tiền đề ra đời của giao thức TCP/IP còn tồn tại đến ngày nay.
- TCP/IP: Framework mô tả giao thức mạng máy tính cho phép máy tính giao tiếp với nhau thông qua địa chỉ IP (internet protocol)
- Thuật ngữ "Internet" lần đầu tiên xuất hiện.

Lịch sử phát triển Internet

- Mỗi máy tính trên mạng phải có 1 ***địa chỉ duy nhất***. Với Internet, địa chỉ này gọi là địa chỉ ***Internet Protocol (IP)***
  - ▣ IPv4: địa chỉ IP của 1 máy là định danh 32-bit
  - ▣ IPv6: địa chỉ IP là 128 bits
- Địa chỉ IP thường được viết bằng ký hiệu

140.113.39.164

identifies the host

identifies the domain

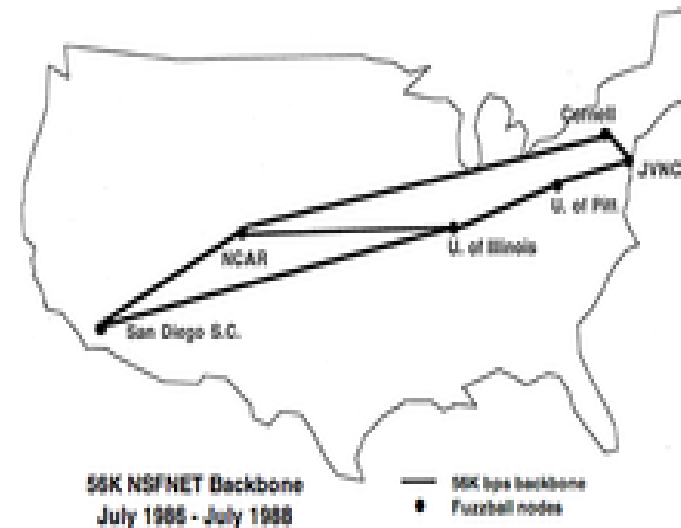
□ Năm 1984 – Domain Name System (DNS)

- Hệ thống tên miền (Domain Name System) cùng với các máy chủ quản lí tên miền (Domain Name Server) đầu tiên ra đời.
- Hệ thống tên miền cho phép người dùng Internet có thể truy cập các máy tính trên mạng bằng các tên miền dễ nhớ thay cho địa chỉ IP phức tạp.

Lịch sử phát triển Internet

□ Năm 1986 – Sự ra đời của NSFNET

- Tổ chức khoa học quốc gia Mỹ NSF thành lập mạng liên kết các trung tâm máy tính lớn với nhau gọi là NSFNET.
- Mạng NSF và ARPANET song song tồn tại theo cùng một giao thức, có kết nối với nhau.
- Nhiều doanh nghiệp đã chuyển từ ARPANET sang NSFNET bởi những ưu điểm của nó.

Lịch sử phát triển Internet

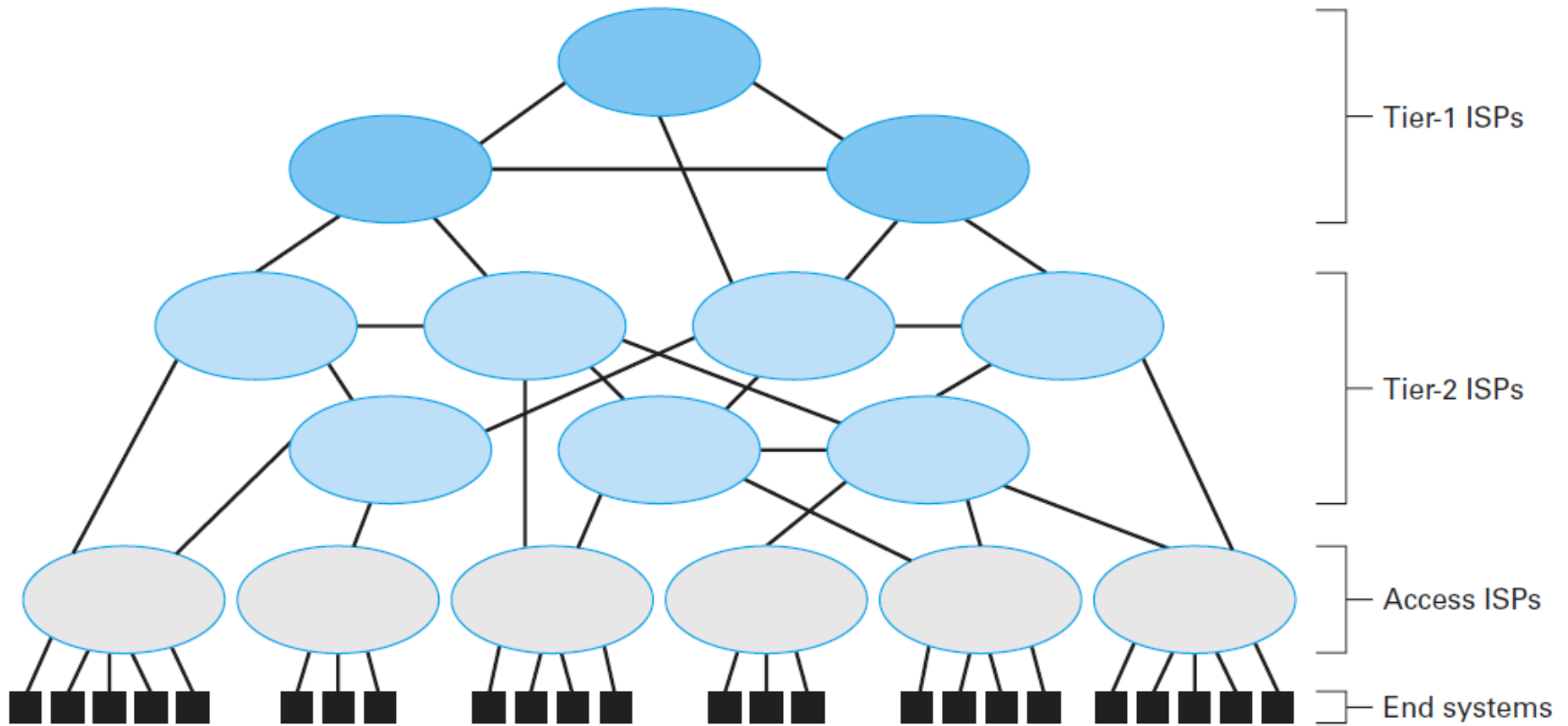
1990: World Wide Web và các chuẩn trên nền Word Wide Web

- ☐ Tim Berners-Lee đã hiện thực World Wide Web dựa vào đề xuất 1 năm trước đó. Các chuẩn trên nền web như HTML, HTTP và URL ra đời.
- ☐ APARNET ngừng hoạt động.
- ☐ Word Wide Web sau đó đã nhanh chóng trở thành linh hồn của mạng Internet.

Lịch sử phát triển Internet

- **Năm 1990 – World Wide Web và các chuẩn trên nền Word Wide Web**
  - Tim Berners-Lee đã hiện thực World Wide Web dựa vào đề xuất 1 năm trước đó. Các chuẩn trên nền web như HTML, HTTP và URL ra đời.
  - APARNET ngừng hoạt động.
  - Word Wide Web sau đó đã nhanh chóng trở thành linh hồn của mạng Internet.

Kiến trúc Internet

Source: Computer Science - An Overview, 12e

Kết nối vào Internet

- Đối với tổ chức lớn, thuê kết nối trực tiếp
  - ▣ Lease line
- Đối với tổ chức nhỏ, liên kết tên miền với tên miền của ***nhà cung cấp dịch vụ Internet*** (Internet Service Provider - ISP)
  - ▣ Có 3 cấp: Tier-1 ISPs, Tier-2 ISPs, Access ISPs
  - ▣ Access ISPs (tier-3 ISPs) cung cấp kết nối đến Internet
    - Hot spot (wireless), Telephone lines, Cable/Satellite systems DSL, Fiber optics

Dịch vụ Internet

- ☐ Network News Transfer Protocol (NNTP)
- ☐ File Transfer Protocol (FTP)
- ☐ Telnet & SSH
- ☐ Hypertext Transfer Protocol (HTTP)
- ☐ Electronic Mail (email)
- ☐ Voice-over-IP (VoIP)
- ☐ World Wide Web

NMCNTT1 – Tổng quan về mạng máy tính và virus

CÁC ỨNG DỤNG MẠNG

Word Wide Web

- ☐ **Siêu văn bản** : chứa các siêu liên kết (*hypelink*) tới văn bản khác
- ☐ Siêu văn bản được viết bởi ngôn ngữ đánh dấu siêu văn bản **HTML**
- ☐ Mỗi một siêu văn bản gọi bằng thuật ngữ “**web page**”.

```
<!DOCTYPE html PUB
"http://www.w3.org
<html xmlns="http:

<head>
<meta name="keywor
"thinkquest,web,to
<meta name="descri
```


Word Wide Web

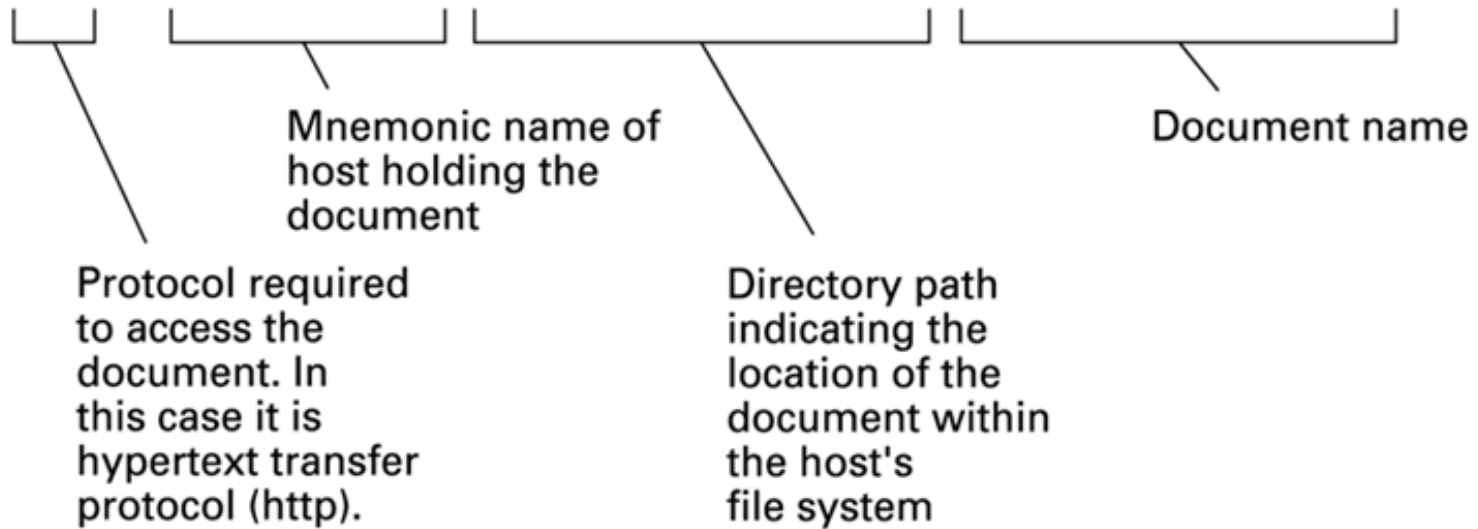
- ☐ **Website** : Tập hợp nhiều *webpage* đặt trên 1 máy tính trong mạng và được đặt cho một tên miền.
- ☐ **WWW hay Web**: dịch vụ cho phép trao đổi siêu văn bản giữa các máy tính trên mạng
- ☐ **Trình duyệt (web browser)**: Chương trình hiển thị siêu văn bản: IE, FireFox, Google Chrome...
- ☐ **Hypertext Transfer Protocol (HTTP)**
  - ☐ Là một giao thức trao đổi giữa browser và web server
- ☐ **Uniform Resource Locator (URL)**
  - ☐ Là địa chỉ duy nhất của 1 tài lệ trên web

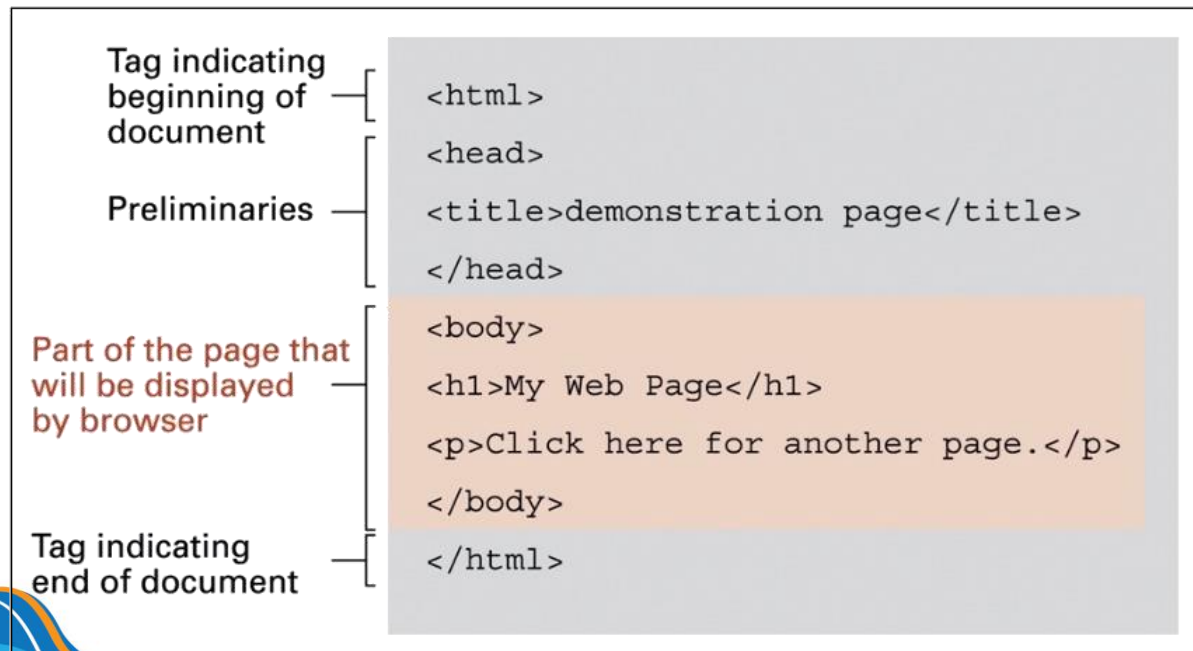
URL ví dụ

`http://eagle.mu.edu/authors/Shakespeare/Julius_Cesar.html`

Tài liệu siêu văn bản

- Toàn bộ tài liệu là các ký tự in được
- Chứa nhiều thẻ (tag) để điều khiển hiển thị, liên kết tới các tài liệu hay nội dung khác và 1 số chức năng động

Tài liệu siêu văn bản

Anchor tag
containing
parameter

Closing
anchor tag

```
<html>
<head>
<title>demonstration page</title>
</head>
<body>
<h1>My Web Page</h1>
<p>Click
  <a href="http://crafty.com/demo.html">
    here
  </a>
  for another page.</p>
</body>
</html>
```

Tài liệu siêu văn bản

My Web Page

Click here for another page.

Trang web động

- Để tạo ra các trang web giàu đa phương tiện (văn bản, âm thanh, hình ảnh, hoạt hình, video, và nội dung có tương tác)
- Hoạt động ở phía máy khách (client-side)
  - Javascript, Java applets
  - Macromedia flash
- Hoạt động ở phía máy chủ (server-side)
  - Common Gateway Interface (CGI)
  - Servlets
  - JavaServer Page (JSP)/Active Server Page (ASP)
  - PHP

Thư điện tử

Thư điện tử, hay **email**, là một phương thức sử dụng các hệ thống mạng máy tính hay Internet để chuyển các thông điệp kĩ thuật số từ người gửi đến một hoặc nhiều người nhận.

Chia sẻ tập tin

Chia sẻ tài liệu, hình ảnh, video... trên mạng.

Tin nhắn tức thời

Sử dụng các tin nhắn (dạng văn bản) để trao đổi giữa nhiều người trên mạng. Nhiều phần mềm ứng dụng tin nhắn tức thời có thể cho phép gửi hình ảnh, âm thanh, video...

AskBobRankin.com

Trang mạng xã hội, blog

- Cho phép cá nhân có thể kết nối, chia sẻ, công bố, bình luận, ... trên cộng đồng rộng lớn

Học tập trực tuyến, di động

- E-learning: cung cấp môi trường hỗ trợ học tập qua mạng

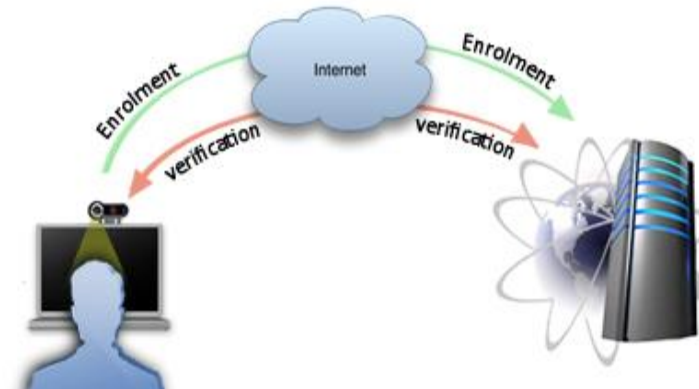
Một số ứng dụng khác

☐ Game trực tuyến

☐ Điều khiển máy tính từ xa

☐ ....

NMCNTT1 – Tổng quan về mạng máy tính và virus

VIRUS MÁY TÍNH VÀ PHẦN MỀM CHỐNG VIRUS

Khái niệm

- Virus máy tính là một chương trình phần mềm có khả năng tự sao chép chính nó từ đối tượng lây nhiễm này sang đối tượng khác để phá hoại hệ thống.

Tác hại

- ☐ Giảm hiệu năng hoạt động của máy tính.
- ☐ Làm sai lệch quá trình hoạt động của máy tính.
- ☐ Đánh cắp, thay đổi, phá hủy dữ liệu trong máy tính.
- ☐ Đánh cắp thông tin tài khoản trên mạng.

Các hình thức lây nhiễm

- ☐ Qua các thiết bị lưu trữ di động: thiết bị USB, ổ cứng di động.
- ☐ Qua thư điện tử.
- ☐ Qua mạng Internet.

Phân loại

- **Virus khởi động:** Lây nhiễm ở vùng khởi động hệ điều hành của ổ cứng làm thay đổi hoặc phá hỏng quá trình khởi động của máy tính.
- **Virus tập tin:** Là những virus lây nhiễm vào những tập tin chương trình, phổ biến nhất là trên hệ điều hành Windows, như các file có đuôi mở rộng .com, .exe, .bat, .pif, .sys...

Phân loại

- **Virus macro:** Là loại virus lây vào những file văn bản (Microsoft Word), file bảng tính (Microsoft Excel) hay các file trình diễn (Microsoft Power Point) trong bộ Microsoft Office

Một số loại khác

□ Trojan

- Một đoạn mã chương trình không có khả năng lây lan xâm nhập vào máy nạn nhân.
- Trojan sẽ ăn cắp thông tin quan trọng trên máy tính của nạn nhân như số thẻ tín dụng, mật khẩu... để gửi về cho chủ nhân của nó ở trên mạng hoặc có thể xóa dữ liệu nếu được lập trình trước.

Một số loại khác

- **Backdoor:** Loại Trojan sau khi được cài đặt vào máy nạn nhân sẽ tự mở ra một cổng dịch vụ cho phép kẻ tấn công (hacker) có thể kết nối từ xa tới máy nạn nhân, từ đó nó sẽ nhận và thực hiện lệnh mà kẻ tấn công đưa ra.

Một số loại khác

- **Adware** - Phần mềm quảng cáo bất hợp pháp: Gây khó chịu cho người sử dụng khi chúng cố tình thay đổi trang web mặc định (home page), các trang tìm kiếm mặc định (search page)... hay liên tục tự động hiện ra (popup) các trang web quảng cáo khi đang duyệt web.

Một số loại khác

□ **Spyware** - Phần mềm gián điệp: Phần mềm theo dõi và tập hợp cá thông tin của người dùng máy tính

□ **Sâu Internet - Worm:** Loại virus có sức lây lan rộng, nhanh và phổ biến nhất hiện nay. Worm kết hợp cả sức phá hoại của virus, đặc tính âm thầm của Trojan và hơn hết là sự lây lan đáng sợ.

Một số loại khác

□ Rootkit

- Bộ công cụ phần mềm được sử dụng để che giấu sự tồn tại và hoạt động của những tiến trình hoặc những tập tin trong hệ thống.
- Có khả năng ẩn các tiến trình, tập tin, và cả dữ liệu trong registry (với Windows).
- Nếu chỉ dùng những công cụ phổ biến của hệ điều hành như "Registry Editor", "Task Manager", "Find Files" thì không thể phát hiện ra các tập tin và tiến trình này.

Phần mềm chống virus

- Phát hiện và loại bỏ các virus máy tính trong hệ thống.
- Tự học các mẫu virus mới để phát hiện lần sau.

Một số phần mềm diệt virus

□ Phần mềm diệt virus BKAV

- Là phần mềm do Trung tâm mạng Bách Khoa cung cấp
- Các sử dụng đơn giản, hiệu quả làm việc khá cao, đặc biệt với virus “nội”
- Gồm nhiều phiên bản: Home Edition, Professional Edition,...

Một số phần mềm diệt virus

- Phần mềm diệt virus Kaspersky
  - ▣ Được đánh giá là một trong những phần mềm diệt virus tốt nhất hiện nay
  - ▣ Tốc độ phát hiện nhanh, giao diện thân thiện

